

наскільки активним був кожен член групи. Тому дуже важливо, щоб кожен вніс свій посильний внесок. Оцінюючи таким чином роботу групи, ми заохочуємо несміливих студентів до роботи та виховуємо почуття відповідальності кожного члена групи за спільну справу. Оцінка може бути як традиційною, так і комунікативною. І та, і інша мають свої переваги і недоліки. Традиційною оцінкою можна вважати результати письмового тестування. Студенти добре знайомі з цим методом контролю, тут чіткі критерії оцінки. Недоліком можна вважати атмосферу конкуренції, що панує при тестуванні. Крім того, результати тестування часто не відображають реального стану речей. Натомість комунікативна оцінка (коротка розмова зі студентом в кінці заняття або семестру) базується на вмінні студентів спілкуватися в конкретній мовній ситуації, хоча критерії оцінки є нечіткими. Недоліком можна вважати те, що цей вид контролю займає дуже багато часу. Ці два методи контролю органічно поєднуються в модульних завданнях, розроблених викладачами кафедри іноземних мов повністю. Студенти, крім письмового завдання тестового плану, виконують усні завдання комунікативного характеру (діалоги, короткі повідомлення тощо), отримуючи за це оцінки, а остаточна семестрова оцінка є сумою результату письмового тестування та усного опитування.

Підсумовуючи усе сказане, можна зробити висновок, що групове навчання допомагає організувати ефективну роботу в групах з великою кількістю студентів, в той же час, не позбавляючи викладача можливості спілкуватися з окремими студентами. І студенти, і викладачі можуть почерпнути для себе багато нового і корисного з цього виду роботи.

1. Gilfert S., Croker R. *Developing Effective Communication Strategies for Non-English Majors in Japanese Universities // The Internet TESL Journal*. 1999. Vol. V. № 3. 2. Hill & Hill. *The Collaborative Classroom: a guide to co-operative learning*. Armadale, Vic., Australia: Eleanor Curtain Publishing., 1990. 3. Canale M., Swain M. *Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1,1. P. 1-47.

З ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗМОВНОЇ ПРАКТИКИ ІЗ СТУДЕНТАМИ – МЕНЕДЖЕРАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З КУРСУ BUSINESS ENGLISH

© Бордюк Л.В., Кравець С.Ф., 2000

ДУ “Львівська політехніка”

Основним положенням, яке об’єднує різні напрямки в методиці та різні тенденції у викладанні, є ідея навчання нерідної мови із самого початку як засобу спілкування, а також ідея спілкування як засобу навчання мови (як правило, при цьому вживається термін “комунікативність”).

Курс Business English із студентами-менеджерами доцільно, на нашу думку, почати цитуванням прислів’я: Tell me, I’ll forget. Show me, I may remember. But involve me and

I'll understand. (Розкажи мені, і я забуду. Покажи мені, і я, можливо, запам'ятаю. Але залучи мене до справи, і я зрозумію, як її слід робити). Слід підкреслити, що навички спілкування, обговорення, доведення власної думки, вміння переконати інших, зробити успішну презентацію, провести переговори, створити управлінську команду, здатну привести компанію до успіху, тобто суттєво важливі для сучасного менеджера навички, до яких можна використати загальний термін *human relations skills* (вміння знаходити спільну мову з різними людьми) можна здобути, розвинути та вдосконалити лише реально спілкуючись, обговорюючи, доводячи свою думку і т.д. А заняття з розмовної практики англійської мови – це чудова нагода для студентів-менеджерів не лише вдосконалити знання та навички спілкування англійською мовою, але й нагода набутти, розвинути та вдосконалити свої професійні навички, бо саме на заняттях з розмовної практики студенти реально залучаються до своєї професійної діяльності – спілкуванню з іншими людьми, що є основою всієї іншої діяльності майбутніх менеджерів, адже *Management is the art of getting things done through other people*, що у вільному перекладі може звучати так: "Менеджмент – це мистецтво організації людей на виконання роботи." Це визначення, яке, очевидно, вже знайоме студентам-менеджерам другого курсу, доцільно ще раз нагадати для підвищення мотивації студентів у спілкуванні англійською мовою на заняттях з розмовної практики в курсі *Business English*.

Отже, мета вивчення англійської мови – набуття “комунікативної компетенції” (*communication competency*) – фактично збігаються з метою професійної, фахової підготовки студентів-менеджерів. Англійська мова виступає як засіб набуття та розвитку професійних навичок.

Використовуючи спілкування в навчальному процесі, ми приходимо до висновку, що це спілкування має бути організовано на основі спільної – ігрової, продуктивної, пізнавальної – діяльності студентів, їх колективної предметно орієнтованої активності (або “кооперативної інтеракції”).

Така діяльність викликає зацікавленість, основу на непередбаченій силі (*power*), що виникає, коли одна людина починає спілкуватися з іншими. Кожний студент приносить різний життєвий досвід в клас. Важливо, щоб кожен мав можливість використати його, працюючи з іншими.

Курс *Business English* для студентів-менеджерів другого курсу навчання в Державному університеті “Львівська політехніка” – це фактично курс ESP (*English for Specific Purposes*) для студентів ФЕМ. Оскільки ESP передбачає вивчення фахової літератури англійською мовою, то, на нашу думку, метою курсу *Business English* можна вважати вивчення проблем бізнесу та розвиток професійних навичок майбутніх менеджерів, користуючись англійською мовою. Це звучить досить логічно та зрозуміло, якщо нагадати студентам про те, що *English is the language of business*. Традиційно, англійська мова визнається міжнародною мовою бізнесу. Професійне знання англійської мови – вимога сучасності.

Курс *Business English* є, фактично, другим етапом вивчення комунікативної англійської мови студентами-менеджерами ДУ “Львівська політехніка”. На першому етапі в комунікативно спрямованому курсі *General English* на базі підручника *Getting On in English* (“Спілкуймося англійською”) студенти вже набули певних навичок і в

точності (accuracy), і в плавності (fluency) користування англійською мовою. Це дещо полегшує вивчення курсу Business English.

Якщо погодитись з Кліффордом Прато, який виділив 4 основні етапи під час вивчення іноземної мови: 1) повністю маніпуляційна фаза; 2) переважно маніпуляційна фаза; 3) переважно комунікативна фаза; 4) повністю комунікативна фаза [1, с.2], то курс Business English у студентів-менеджерів другого курсу доцільно зосередити на двох останніх фазах. Перефразування діалогів, різні типи вправ типу "питання – відповіді" – це типові види діяльності фази 3, а фаза 4 – це вільне спілкування між членами групи. Майже на кожному занятті присутні окремі комунікативні моменти, а вільному спілкуванню можуть бути призначені повністю лише окремі заняття.

Успішна організація розмовної практики багато в чому залежить від майстерності викладача. Основним завданням викладача є: взяти групу студентів, багато з яких навіть не знайомі один з одним, та зробити з них команду людей, яким цікаво обговорювати проблеми менеджменту англійською мовою. Вирішальну роль відіграє особистість викладача, його знання та професіоналізм, його доброзичливість та щире бажання допомогти студентам.

Мотивація – найвирішальніший чинник успіху розмовної практики. Ця мотивація часто виникає завдяки цікавому завданню, але часто важливим є не те, **про що** говорити, але **чому** студенти хочуть говорити.

Дискусія – один з видів розмовної практики, який є дуже ефективним засобом залучення студентів до реальної комунікації. Основною метою дискусії в курсі іноземної мови може бути ефективна практика у плавності мовлення (fluency practice). Метою дискусії може бути і навчання зі змісту (learning from content). Під час дискусії можна багато чому навчитися з того, про що говориться. Нарешті можна навчитися ще одному: як конструктивно і кооперативно брати участь у дискусії. Це означає мати чітку, логічну точку зору, з одного боку, а, з іншого – володіти навичками дискусії. Логічна точка зору – це здатність узагальнювати приклади, проводити аналогії, визначати пріоритети. Навички дискутування передбачають вміння слухати те, про що говорить співрозмовник, не перебиваючи, демонструючи справжню увагу та зацікавленість в тому, про що говориться.

Як приклад організації розмовної практики в курсі Business English розглянемо роботу над темою Team-Building [2].

Починаємо з невеликого обговорення: з чим асоціюється слово team?

Викладач наводить студентів на думку про подібність бізнесу до спорту. Навіть терміни використовуються ті самі (competition, competitor, rival, team etc.). Можливо хтось із студентів займається командним видом спорту. Слід попросити його розповісти про якості, які повинен мати кожний член команди, якими мають бути стосунки між членами команди, щоб команда досягла успіху. Очевидно, і в бізнесі для досягнення успіху необхідне вміння створити управлінську команду.

З іншого боку, можна обговорити принцип складання цілої картинки з її частинок (так званий puzzle), попросити студентів провести аналогію із створенням успішної бізнесової команди, в яку мають входити різні особистості. Як можна створити з людей з різними характерами, амбіціями, слабкостями та сильними сторонами команду однодум-

ців? Перш за все слід добре знати самого себе. Задуматись над своїм характером допоможе анкета Who Do You Think You Are? Є різні варіанти опрацювання цієї анкети. Кожний студент може розповісти про себе, користуючись пунктами анкети. Оскільки студенти вже другий рік вчать разом, можна попросити їх відповісти на деякі запитання анкети за своїх друзів. Можливо одногрупники зможуть навести приклади з досвіду спілкування з тою чи іншою особою. Замислюючись над своїми сильними сторонами (strengths) та слабкостями (weaknesses), студенти, ймовірно, одержують можливість більш критично подивитися на себе та своїх товаришів по групі, а також оцінити один одного з точки зору можливості співпраці при виконанні спільного завдання.

Стимулом для організації вільної розмовної практики може бути матеріал домашнього читання. На домашнє читання доцільно запропонувати главу з книги Understanding Business під назвою Management and Leadership. Студенти готують усні презентації окремих розділів глави з наступним обговоренням в аудиторії стилів управління та рис характеру, необхідних для успішного використання тих чи інших стилів. З точки зору вивчення англійської мови, студенти, працюючи над матеріалом домашнього читання, набагато збільшують свій словниковий запас (зокрема, прикметників, що описують риси характеру людини). Важливо, щоб і викладач виступав активним і зацікавленим учасником такої дискусії.

Чудовим стимулом для обговорення можуть бути дві таблиці з цієї ж глави 12 Golden Rules of Leadership та The 7 Sins of Leadership. Як правило, студенти виявляють дуже високу зацікавленість у висловленні власної думки та вислуховуванні думок своїх товаришів за кожним пунктом цих таблиць. Дискусія набуває жвавого характеру. Можливі запитання для обговорення: What leadership style is to your liking? What leadership styles would you like to practice in your business team?

Ще одним стимулом для виникнення дискусії може бути також аутентичне інтерв'ю, записане на магнітофонну стрічку. Тема інтерв'ю – робота консультативної фірми, яка вчить менеджерів створювати дійові управлінські команди. Запитаннями для дискусії з цієї теми можуть бути: Is it important to be able to cooperate with different people? Is it possible to learn the art of cooperative work? Is it possible to create a successful business team of people who are not chosen but are incorporated into the team by chance?

Do we have any practice of having human resource contultancies in Ukraine? Would you like to work in such a consultancy? Why? Why not?

Непоганим додатком може бути комунікативна вправа Choosing Candidates [5, с.73]. Кожний викладач може підібрати інші рольові ігри, комунікативні вправи тощо.

Розповідь викладача про знайомого менеджера та його кар'єру також може викликати жваву дискусію.

Можна наперед задати як домашнє завдання переклад та знайомство з таблицею Useful People To Have In Teams. Ця таблиця дає можливість ознайомитись з типами особистостей, які на думку фахівців, мають бути присутні в команді для її успішної роботи. Запропонувати студентам визначити, яку б роль кожний з них міг мати в такій команді. На занятті студенти утворюють такі команди, розподіляють ролі та підбирають людей для утворення повноцінної команди. Далі кожній команді пропонується утворити свій невеличкий бізнес та вирішити декілька питань бізнесу з тим, щоб перевірити

дійовість створеної команди. Після цього студенти діляться своїми міркуваннями з приводу необхідності мати ті чи інші типи особистостей у своїй команді.

Як вже вказувалось вище, студенти-менеджери починають вивчати курс Business English після комунікативно спрямованого курсу General English, тому вони вже володіють достатньою кількістю мовних засобів, необхідних для ведення дискусій англійською мовою (наприклад, як висловити погодження, непогодження, як ввічливо перервати співрозмовника, як почати висловлення власної думки тощо). Але ми вважаємо доцільним нагадати мінімальний набір таких засобів. Можна подати списки необхідних виразів і попросити студентів завжди мати їх під рукою під час проведення дискусій. Але найкраще мати такі вирази на спеціальних таблицях в аудиторії, де проводяться заняття з розмовної практики.

Під час спілкування можуть стати у нагоді такі мовні засоби:

1) Прохання повторити: ↗ Sorry, ↗ Pardon, ↗ Pardon me, ↗ Excuse me, I'm sorry, I didn't hear what you said, I didn't quite catch that, ↗ Could you repeat that?

Sorry, I missed that last part, I don't quite follow you.

2) Прохання з'ясувати точніше: Could you explain what you mean, please? Could you tell us a bit more about it, please?

3) виправлення інформації: Excuse me, not fifteen. Fifty. Sorry, I think you've made a mistake.

4) Погодження та непогодження: I totally accept that, Up to a point, I'm afraid I can't accept that.

5) Таблиця ймовірності (Scale of likelihood): Certainty (100%), probability (75%), possibility (50 %), improbability (25 %), impossibility (0 %)

Для фінальної дискусії на тему можна запропонувати обговорення таких запитань: What are the advantages of being a manager? What are the advantages of **not** being a manager?

Отже, прагматичність курсу Business English полягає не лише в тому, що на цих заняттях студенти працюють над літературою з питань бізнесу та одержують багато інформації, цінної та необхідної для їх майбутньої професійної кар'єри, а ще й в тому, що на заняттях з розмовної практики цього курсу студенти мають можливість з успіхом розвивати та вдосконалювати навички спілкування, що є основою їх майбутньої професійної діяльності.

1. Brieger Nick, Comfort Jeremy. *Language Reference for Business English*. International Book Distributors Ltd., 1992. 2. Cotton D., Robbins S. *Business Class*. Longman 1998. 3. Dobson J.M. *Effective Techniques for English Conversation Groups*. English Language Programs Division Bureau of Educational and Cultural Affairs United States Information Agency Washington, 1992. 4. Nickels W. G. *Understanding Business*. Times Mirror / Mosby College Publishing, 1987. 5. Ur Penny. *Discussions That Work*. Cambridge University Press, 1993. 6. Олійник Т.І. *Рольова гра у навчанні англійської мови*. К., 1992. 7. *Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия*. М., 1981.